

De opgaven voor
de erfgoedorganisaties

Ontworpen landschap

Sylvo Thijsen,
Staatsbosbeheer, 2018

Staatsbosbeheer beheert veel verschillende landschappen

Staatsbosbeheer beheert 1800 gebouwen en monumenten
waarvan 258 toegankelijke monumenten

Landgoederen/buitenplaatsen Staatsbosbeheer

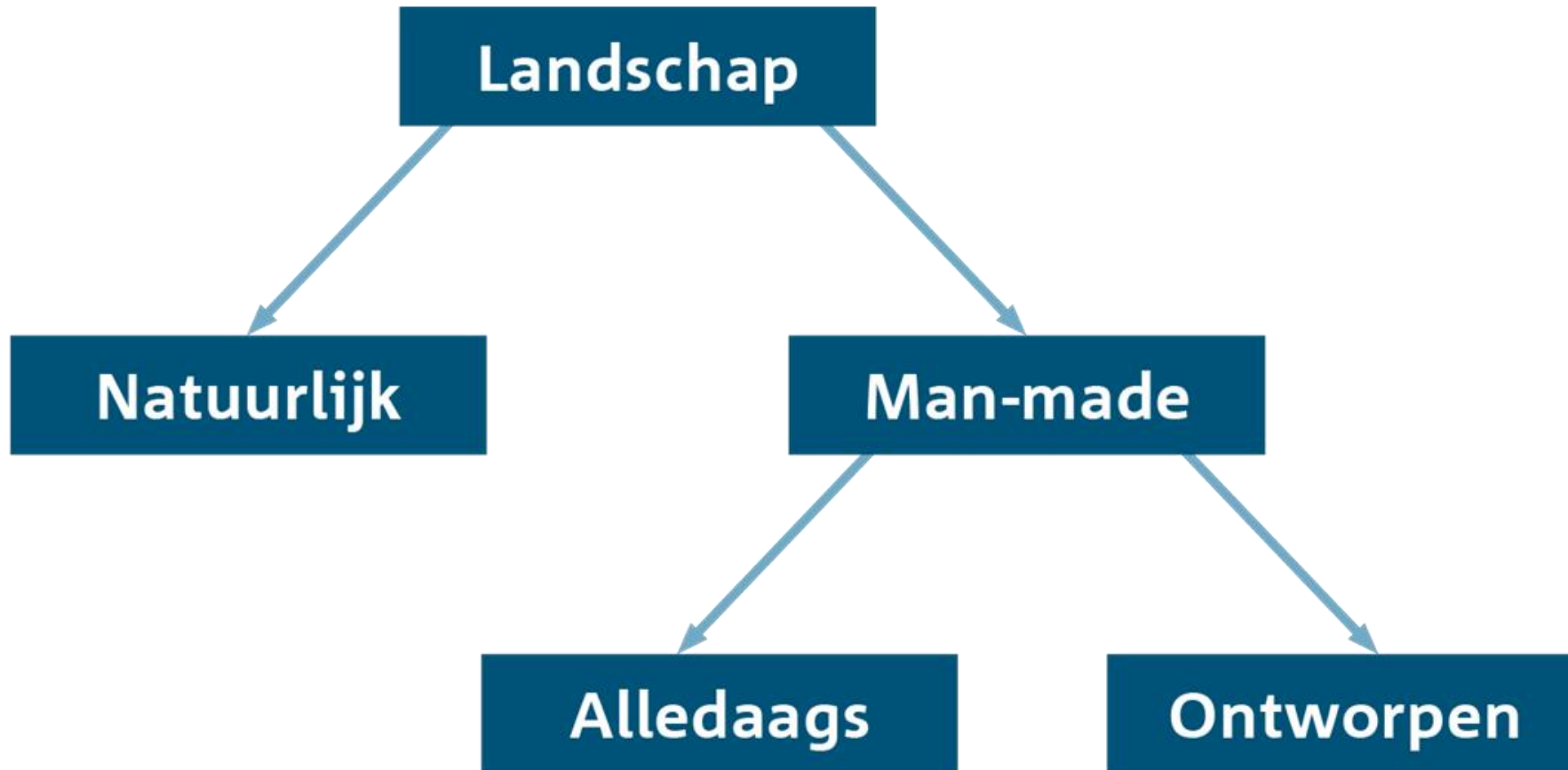
**Buitenplaats Elswout,
Zuid-Kennemerland**

Landgoederen/buitenplaatsen Staatsbosbeheer

**Groeneveld,
Utrechtse Heuvelrug**

Wat is een ontworpen landschap?

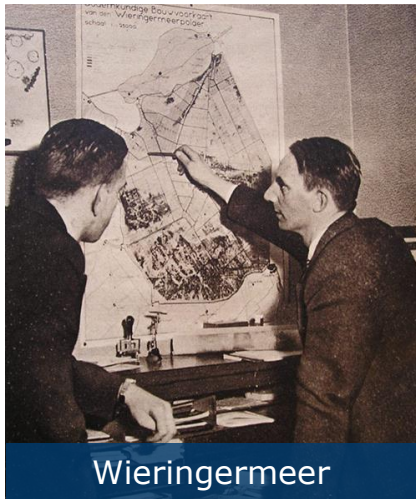
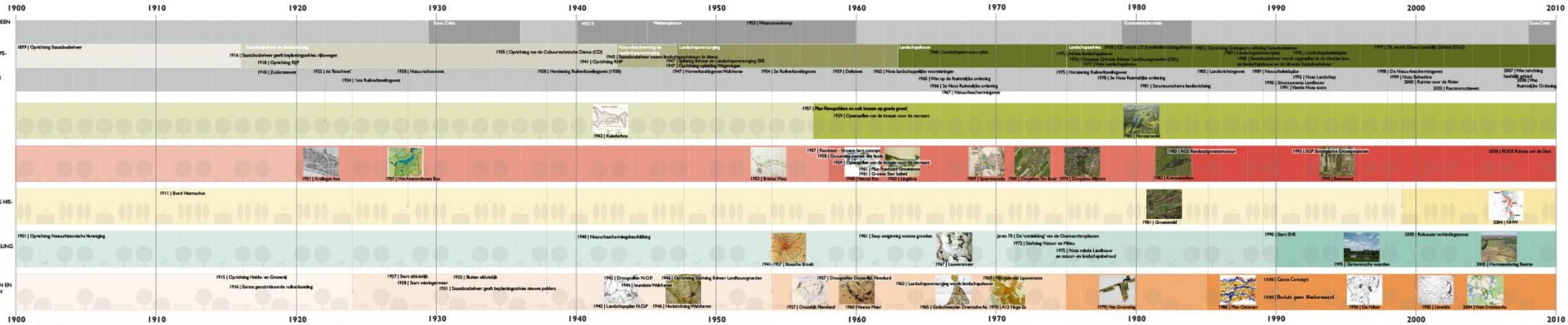

“Designed landscapes are created by reflection” (Proefschrift Beyond the Visible, R. van Etteger 2016)

(Erfgoed)opvattingen en aanpak ontwerp veranderen in de loop van de tijd

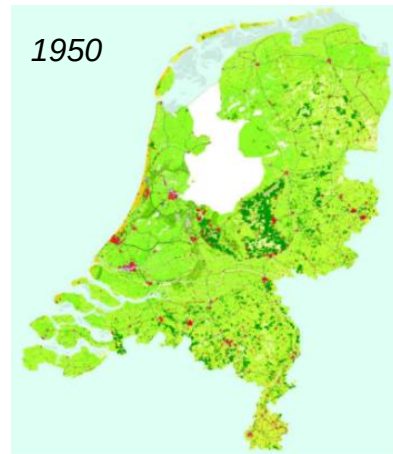
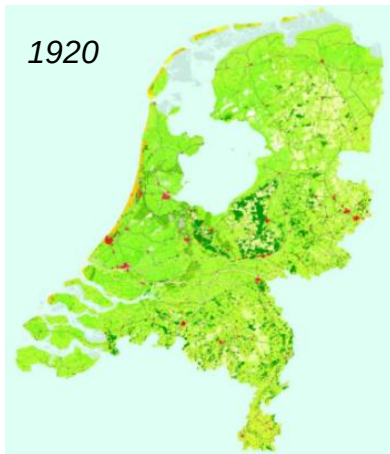
Tijdgeest + opgave bepalen **aanpak + organisatie**

DE ONTWIKKELING VAN DE LANDSCHAPSARCHITECTUUR

Tijdgeest en rol van het ontwerp: Nederland in de 20^e eeuw

1900 - 1940	Het aangeklede land: verzorging v/h landschap
1945 - 1965	Maakbaar land: wederopbouw, optimisme, toenemende recreatie
1965 - 1980	Gelaagd land: herbezinning, wetenschap, (natuur)systemen, inspraak
1980 - 1991	Onzeker land: crisis, dynamiek, zoeken naar nieuwe concepten
1992 - 2008	Verbindend land: expansie
2008 - 2015	Stagnerend land: crisis, decentralisatie, 'bottomup'

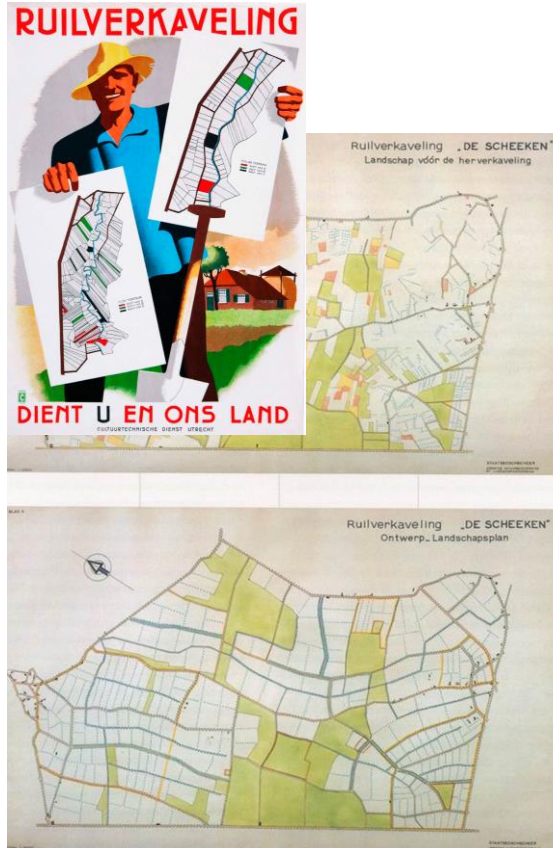
1945-1965, het maakbare landschap:

Ontwerpen aan grote opgaven, aandacht erfgoed beperkt

Ruilverkavelingen

Recreatielandschappen

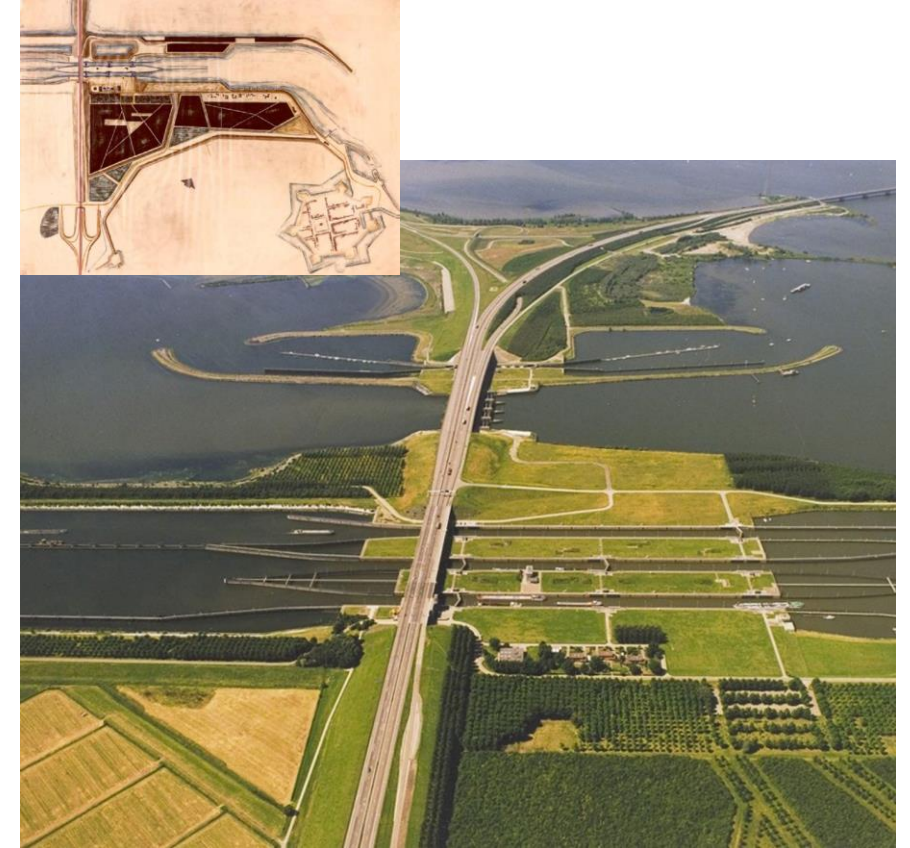
Waterveiligheid

De ruilverkaveling De Scheeken in Noord-Brabant (1944); ontwerp Staatsbosbeheer R.J. Benthum

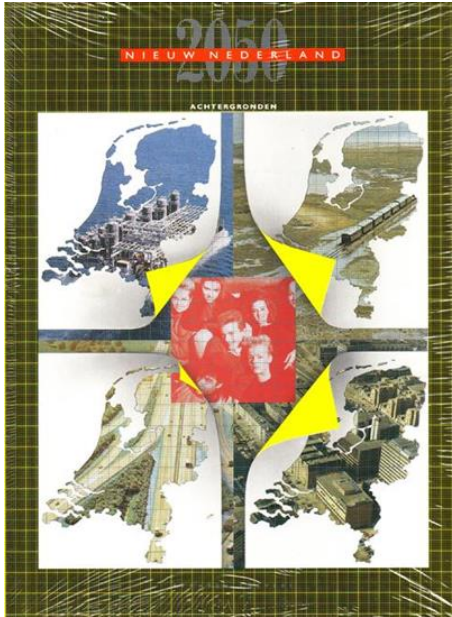
Spaarnwoude, één van de 1964 'Groene Sterren' uit de 'Structuurschets voor de Ruimtelijke ontwikkeling van de openlucht recreatie in Nederland', basisplan Jacoba Mulder

Volkeraksluizen, onderdeel van de Deltawerken. Ontwerp Staatsbosbeheer, afdeling landschapsbouw; N. De Jonge en E. Brandes-de Lestrieux

1980 -1991 onzeker land

Crisis: denken in scenario's/dynamiek leidt tot nieuwe concepten (casco)

Tentoonstelling Nederland
Nu Als Ontwerp (1987):
4 scenario's voor 2050 op
basis van een bepaalde
leefstijl

*Plan 'Ooievaar' EO-Wijersprijsvraag door medewerkers SBB, afd.
Landschapsarchitectuur (1986)*

2008-2016: 'stagnerend land' in crisis na periode met grote voorspoed

Ontwerp als "kickstart", crowdfunding, samen sterk

Luchtbrug Rotterdam, Zus

De Ceuvvel, Amsterdam

Burenmarkt, Txel Blanco

BuroBintje, Amsterdam Sloterdijk

Hannekes Boom Amsterdam, Valkenier

Marjetica Potrč & Wilde Westen

Nieuwe opgaven voor ontwerp en erfgoed

Nieuwe opgaven voor ontwerp en erfgoed

- 1. Energie**
- 2. Klimaatbestendigheid**
- 3. Wonen en infra**
- 4. Duurzame circulaire economie**
- 5. Versterken sociale verbinding**

Wat willen erfgoedbeheerders bereiken?

1. Beschermen

tijdlagen zichtbaar houden en maken

2. Beleven

tijdlagen beleefbaar maken voor mensen,
mensen betrekken bij erfgoed, verhalen

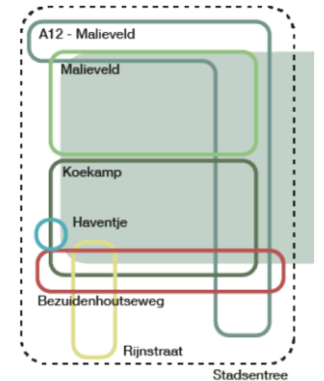
3. Benutten

Kansen van voorgaande tijdlagen gebruiken voor
nieuwe opgaven en herbestemming

Vergt koppeling van deze intenties aan nieuwe opgaven!

Hoe te benaderen –> afhankelijk van impact/aard opgave

- **Transformatie** van gebieden
Voorbeeld: Randstad (koppeling bouwen/groen/erfgoed)
- **Integratie** van nieuwe opgaven in bestaande gebieden
Voorbeeld: recreatie in forten bij steden (Vuurtoreneiland)
- Een **iteratieve** benadering waarbij het vervlechten van verschillende opgaven elkaar versterken
Voorbeeld: Koekamp in Den Haag
- **Versterken sociale verbinding** met gebieden
Voorbeeld: vrijwilligers koppelen aan beheer van erfgoed (Elswout)

Dit vergt van de erfgoedorganisaties e.a

- **Gedegen kennis/delen kennis** van het erfgoed, relevante structuren en de landschappelijke context
- **Waardebepaling** van de cultuurhistorische kwaliteit
- Kennen van de **verhalen** van de geschiedenis van het gebied; dit duiding geven voor het ontwerp en de realisatie
- Voor het voetlicht brengen van de **kansen** die het erfgoed biedt voor de nieuwe situatie. Erfgoedstructuren goed koppelen aan grote opgaven
- **Goede positie** van de erfgoedorganisaties in het ontwerp- en realisatieproces
- **Betrekken van bewoners** bij het benutten van de erfgoedwaarden

Opgave voor erfgoedbeheerders

Alléén beschermen van het erfgoed is niet genoeg; het erfgoed moet **beleefbaar** zijn, de **verbeelding prikkelen** en in het volgend landschap een **geactualiseerde rol** vervullen.

Recente publicatie van Staatsbosbeheer

↘ Voor allen beschikbaar